



DRAGA POTOČNJAK - Avtorica knjige **Skrito povelje**

»Žrtve, laži in prevare slovenskih osamosvojiteljev«

Robi Šabec

Igralka in pisateljica Dragica Potočnjak je avtorica slovenske knjižne uspešnice, ki je bila v borih treh mesecih razprodana v skupni nakladi 2000 izvodov.

Skrito povelje dosledno in odkrito popisuje dogodke ob smrti (svaka) Tonija Mrlaka, pilota helikopterja, ki je bil 27. junija 1991 sestreljen v Rožni dolini v Ljubljani. Avtorica ugotavlja, da ni šlo za »največjo napako« niti za »najbolj tragično žrtev« oboroženih spopadov v Sloveniji, temveč za »namerno sestrelitev« neoboroženega helikopterja JLA s tajnim sodelavcem TO za krmilom. Njeno pisanje presega sprva začrtani okvir zgodbe in odločno spregovori o zakulisju spopadov, o spletkah ter intrigah in predstavlja dobrodošel prispevek k demistifikaciji desetdnevnih dogodkov v Republiki Sloveniji. **Skrito povelje** odkriva tisto, kar naj bi, zaradi manipulativnega interesa peščice, javnosti za vedno ostalo skrito.

Zakaj je bila za TO sestrelitev helikopterja gazele pomembna?

Najbolj pomembna se je zdela Janezu Janši, ki je dal namig za sestrelitev helikopterja v glavnem mestu. Slovenska teritorialna je tako tudi po mnenju Janeza J. Švajncerja (zapis je v knjigi Obranili domovino) dokazala, da brani svoje nebo. Janši se je zdelo, da je bilo Evropo in svet treba čim prej prepričati, da gre v Sloveniji za pravo vojno, ne za kakšen nepomemben lokalni spopad.

Ali drži podatek, da helikopterji tipa gazele praviloma nikoli niso oboroženi in da tudi gazele, ki jo je pilotiral pilot Mrlak ni bila oborožena?

Toni je pilotiral t. i. šolsko gazelo, ki ni bila oborožena in se je niti ne da oborožiti. Oboroži se lahko le tip gazel gama, nosilci za rakete, ki jih namestijo v tovarni, so že na daleč vidni. Pomenljiv je podatek, da noben helikopter JLA, tudi Mi-8, ki je v tistih desetih dneh letel nad Slovenijo ni bil oborožen. Podatek drži, preverjala sem ga zelo natančno tako na strani tedanje milice in TO, kot na strani takratne JLA.

Drži, da je sestrelitev nad mestnim jedrom proti temeljnemu vojaškemu predpisom?

Po Ženevskih konvencijah se je potrebno bojevanju v mestu, kolikor je mogoče izogibati, saj je v njem največja koncentracija civilnih ciljev. V danem primeru pa je bila sestrelitev sploh izsiljena, saj je tisti, ki jo je zahteval oz. je izdal povelje za sestrelitev, vedel da gre za gazelo, ki naj bi po tajnih dogovorih med slovenskimi letalci iz helikopterske enote JLA, ki je delovala na letališču Brnik (vodil jih je Toni), preletela na slovensko stran.

Za sodelovanje pilota Tonija s TO in načr-

tovanim prebegom dveh do treh gazel naj bi vedel sam slovenski vojaški vrh, od Jelka Kacina do Janeza Janše. Zakaj je torej do sestrelitve vseeno prišlo?

Zaradi propagandno psihološkega učinka, kar v knjigi **Skrito povelje** zelo natančno dokumentiram. Kacin je bil direktna Tonijeva zveza s slovenskimi obrambnimi strukturami. Obstaja posnetek, na katerem Janša govori o tem, da je vedel za dogovore s Tonijem. Da je Janša vedel, večkrat pove in zapiše tudi šef takratne vojaške obveščevalne službe Andrej Lovšin. Vendar pa Janša navkljub temu, da je vedel za dogovore Jelka Kacina in Tonija, iz povelja za sestrelitev helikopterja JLA (ki ga v funkciji sekretarja za obrambo sploh ne bi smel podpisati!) ni izvzel treh gazel z Brnika, ki naj bi v primeru dneva D preletele na stran TO. Veliko je dokazov, ne zgolj indicij, da se je Janši, tudi Bavčarju in Krkoviču prav mudilo zanetiti pravo vojno. Jelko Kacin je bil njihov najtesnejši sodelavec. Vse odločitve Janše in Bavčarja so prihajale v javnost preko njegovih ust. Na srečo je bilo dovolj borcev na obeh straneh obrambne črte, ki se niso hoteli za vsako ceno bojevati z ljudmi, s katerimi so še prejšnji dan pili kavo, bili povezani z njimi po prijateljskih ali celo družinskih vezeh. Prav po njihovi zaslugi v Sloveniji nismo imeli prave vojne.

V knjigi navajate, da je Anton Krkovič sam večkrat tudi javno izpostavil, da je ukaz o sestrelitvi helikopterja podal osebno. Kdo je ukazal Krkoviču?

Ko sem začela s preiskavo, so mi ljudje rekli, da se Krkovič zelo rad hvali s sestrelitvijo gazele, še posebej, kadar malo popije in v bolj »izbranih« družbah. Leta 2011 pa se je s tem pohvalil celo v dopisovanju z Ludvikom Zvonarjem, objavljenem v 43. številki Vojnozgodovinskega zbornika, ki je izhajal pri vojaškem muzeju v Logatcu. Tako Krkovič kot Zvonar sta bila precej aktivna v trgovini z orožjem. Njuna konkretna debata se je dotikala vojnih zaslug. Krko-

vič je poveljeval sebe in specialno enoto Moris, ki ji je dolga leta poveljeval in je po njegovi oceni edina začetnica Slovenske vojske. To je seveda sporno, saj ne gre zanemariti Maistrovih borcev in slovenske partizanske vojske v prvih letih NOB. Janša v vseh treh izdajah svoje knjige Premiki zapiše, da je dal sam namig Krkoviču za sestrelitev.

Kaj točno o sestrelitvi helikopterja v Rožni dolini v knjigi Premiki zapiše Janez Janša?

Najprej pravi, da je nastopil čas za sestrelitev helikopterja ali zažig tanka, kar naj bi na splošno pomagalo teritorialcem, da bi izgubili strah pred stre-

ljanjem nanje. Pravi, da je v ta namen poklical Toneta Krkoviča, ki je poveljeval 30. razvojni skupini (kasneje imenovani Moris) in ga vprašal, kaj vendar delajo njegove enote protizračne obrambe v Ljubljani, da še niso sestrelile nobenega helikopterja JLA. Sledi opis splošnega vzhicenja zaradi sestreljene gazele. Janša razloži, da je TO (Krkovičeva enota) sestrelila helikopter, ki je letel nevarno blizu vladne palače. Slednje seveda ne drži. Vendar Janša v nobeni od treh izdaj Premikov ne omenja niti tega, da je bil pilot gazele Slovenec, kaj šele, da je delal za TO. Ne omenja niti Tonijevega imena. Priče, ki so sledile Tonijevemu predsmrtnemu letu, izpričujejo, da je letel striktno nad železniško progo. Krkovičevi fantje so gazele sestrelili na razdalji 1400 metrov od Predsedstva RS. To je tako kot bi človeka ustrelil v hrbet.

Glede sestrelitve ugotavljate, da ni šlo za »največjo napako« niti za »najbolj tragično žrtev« oboroženih spopadov v RS, temveč za »namerno sestrelitev« neoboroženega helikopterja JLA. Za tako dejanje bi verjetno kdo moral tudi sodno odgovarjati?

Prav zato, ker je šlo za namerno dejanje in ker so vedeli, koga so sestrelili, torej svojega tajnega sodelavca, obstaja zelo velika verjetnost, da gre za vojno hudodelstvo. To pa ne zastara. Poznavalci pravijo, da so dokumenti in pričevanja, ki sem jih zbrala v knjigi, že lahko osnova za obtožni predlog.

V svoji knjigi odkrivате, da sestrelitev helikopterja ni bila edina blamaža slovenske vojske, temveč naj bi tovrstnih »napačnih odločitev« bilo bistveno več.

Če bi natančneje pogledali bi ugotovili, da je sporna skoraj vsaka bojna akcija. Saj se, žal, zdi, da se slovenska stran v glavnem ni bojevala po Ženevskih konvencijah. Kar je za ogromno primerov dokazal mag. Marko Prešeren v res odlični diplomski nalogi, za katero je dobil študentsko Prešernovo nagrado, vendar je nihče noče objaviti. Ne bi pa rekla, da gre za blamažo slovenske vojske ampak, če natančneje pogledaš, za blamažo vodij Republiške koordinacijske skupine Janše in Igorja Bavčarja ter Antona Krkoviča oz. 30. razvojne skupine, ki ji je poveljeval. Te Krkovičeve enote res ne moremo po nobeni resnejši raziskavi, kovati v zvezde. Poleg sestrelitve gazele so najbolj sporna povelja o napadih na vojašnice. Le Krkovičeva enota je izpolnila ukaz o napadu na vojašnico Kočevje. Na srečo so ga izvedli več kot diletantsko, še večja sreča pa, da poveljnik vojašnice ni ukazal povračilnega napada na Kočevje. Zelo sporna je recimo akcija na Medvedjeku, kjer je bilo v tovrstnih po nepotrebnem ubitih deset tujih državljanov, ki jih naši niso umaknili iz barikade. V Gornji Radgoni so npr. napad na kolono JLA začeli civilisti, ki so metali molotovke. Vprašanje je, kje sta bili medtem TO in tedanja milica.

V knjigi odkrivате tudi, da sta bili posebej radikalni in nerazumni vsaj dve povelji, z dne 28. junija in 2. julija. Kdo je bil za izdajo teh povelj odgovoren?

Gre za povelja o napadu na vojašnice v Ljubljani, Vrhniki, Kranju in še kje. Da je izdal ustno povelje 2. julija vsekakor Janez Janša, najbolj neposredno opisuje polkovnik Janez Lesjak, drugi poveljnik TO za

ljubljsko pokrajino v svoji knjigi Na robu. Obširen zapis Avgusta Cvetežarja, poveljnika litijskega odreda, ki se je med drugimi uprl temu ukazu, še zdaj kroži po medmrežju. Na srečo je bilo povelje v zadnjem hipu zaradi obiska visoke tuje delegacije umaknjeno. Polkovnik Miha Butara, prvi ljubljanski poveljnik TO je večkrat opisal, kako je odklonil povelje za napad na vojašnice 28. junija. V imenu Janše najbrž, mu ga je posredoval Janez Slapar, ki to sicer zanika. Ko so omenjeni poveljniki zahtevali pisna povelja, jih seveda niso dobili. Lahko si predstavljamo posledice. Iz vojašnic so bili topovi usmerjeni na civilne objekte in cilje, na kemične tovarne, skladišča goriva itd. Posledice napada bi bile katastrofalne in bi skoraj zagotovo botrovale širitvi spopada, do stopnje, ki bi bil težko obvladljiv. Do prave vojne. Kar so naši jastrebi želeli.

Z izjemo dogodka na Kočevskem so poveljniki TO torej ignorirali ukaz o napadu na vojašnice. Verjetno gre njim zasluga, da v Sloveniji ni prišlo do pravega masakra?

Drži, eden takih poveljnikov je tudi Jože Moljk iz Vrhnike, pa Neven Borak, ki je poveljeval obkoltivi vojašnice v Polju, poveljnik obkoltive vojašnice na Metelkovi in še kdo.

Ali je v Sloveniji potekala obrambna vojna?

Po mnenju stroke ni šlo za vojno, ampak za oborožen spopad nizke intenzivnosti, za vojaško policijsko akcijo, strateško operacijo ... Mnogi poudarjajo njen obrambni značaj. Zdaj, ko je že marsikatera tančica odstrta, pa postaja vse bolj jasno, da so bili jastrebi tudi na naši strani, da so oborožen spopad v večini primerov načrtno izzivali, da so delovali v smislu eskalacije prave vojne. Predvsem zato, da so se kot heroji vojne zavihteli na oblast, da so iz sedla zmagovalca lažje plenili, najprej s pomočjo nedovoljene trgovine z orožjem v letih 1991 – 1993/4, kasneje s pranjem tega denarja preko raznih novo nastalih firm in kupovanjem vpliva v družbi, tudi v tajnih službah, pa preko tajkunov in še kaj bi se našlo, kar vse govori zoper to, da je šlo za obrambno vojno.

Ali se strinjate z ugotovitvijo, da čas slovenske osamosvojitve še vedno velja za prikrito, neraziskano in tabuizirano obdobje slovenske preteklosti?

Absolutno! Neraziskano je gotovo, kam je šel denar, ki so ga v zelo velikih vsotah pošiljali naši zdomci na račune nekaterih pomladnih strank. Ne vem, če je potrebno, da še natančneje aludiram in asociiram katerih. Neraziskano je ali so slovenska nacionalna sramota Izbrisani nastali po programu dela pomladnih strank. Neraziskana je Peterletova, pa Bavčarjeva vloga pri tem. Tabuizirana ostaja vloga cerkve in Vatikana pri slovenskem osamosvojanju. Rode se nam ni zgodil naključno. Tabu je vloga tujih tajno obveščevalnih služb ne le pri osamosvojanju, ampak tudi pri vojnah na Balkanu, predvsem nemške in ameriške. Tabuizirana ostajajo tudi mnoga poglavja

iz t. i. desetdnevne vojne. Predvsem Medvedjek, ki sem ga že omenila. Premalo raziskana je še vloga Janše, Bavčarja in Krkoviča ter kasnejše brigade Moris, ki jo je vodil. Skoraj nič ne vemo, čeprav se da marsikaj razbrati, o sodelovanju vojaške varnostne službe JLA in slovenske. To je le nekaj neprijetnih tem slovenske osamosvojitve.

Kje vidite razloge, da potek slovenske osa-

Page: 18

Reach: 11000

Country: SLOVENIA

Size: 1013 cm2

3 / 3

mosvojitve ter desetdnevni spopadov praktično še vedno ni predmet zanimanja zgodovino pisja-zgodovinarjev?

Saj je, vendar v zelo majhni meri. Predvsem zato, ker ni dokumentov. Arhivi so v glavnem prazni. Večina dokumentacije se nahaja v privatnih rokah. Nekaj se je izgubilo zaradi malomarnosti. Večina pa je odtujena, da bi se lahko zgodovina potvarjala in po potrebi izrabljala. Nobena skrivnost ni, da je veliko dokumentov nastalo mnogo kasneje, veliko njih je tudi res slabo falsificiranih. Nekaj takšnih so mi poskušali podtakniti. Pri vsakem dokumentu tistega obdobja je zato nujno preverjati pristnosti. Ukvarjanje s tem je mučno. Da se do česarkoli dokoplješ, se moraš iti pravo preiskavo.

Za konec bi vas vprašal še nekaj. Tako avtorja knjige V imenu države, Šurc in Zgaga, kot tudi vi, v svojih delih odkrivате recimo temu vse stranpoti in zablode t. i. politične desnice. Verjetno pa ste pri svojem delu naleteli tudi na odgovornost levega političnega pola s Kučanom na čelu. Sodeč po omenjenih raziskovalnih delih si lahko bralec vsaj med vrsticami ustvari mnenje, da naj bi bila objektivna odgovornost levice vsaj v njeni domala pasivni vlogi.

Ne bi rekla, da so bili pasivni. Obratno! Kučan in predsedstvo pa mnogi člani parlamenta in vlade so bili izjemno aktivni in so ogromno pripomogli k temu, da se je vojna tako hitro končala in da smo se dokaj elegantno osamosvojili. Problem je bolj, da so se pustili zavajati od tistih, ki sta jih zanimala oblast in denar za vsako ceno. V tem je njihova krivda. Če je za kaj kriviti slovensko predsedstvo, pa recimo Bučarja, je, da so se pustili za-

vajati Janši, Bavčarju, Kacinu, Peterletu, Brejcu itd. Nedopustno je recimo, da predsedstvo RS ni uvedlo takojšnjega nadzora nad trgovino z orožjem. Takoj, ko je odločilo, da Slovenija pomaga Hrvaški in BiH navkljub embargu na orožje. Zato se je dolgo kradlo tako rekoč v imenu države

Ste pa nekje ob koncu knjige med vrsticami zapisali, da sta si, tako levi kot tudi desni politični pol, bila domala enotna glede (zlo)rabe polresnic, izkrivljanja dejstev in številnih manipulacij, ki so bila pogosto uporabljena v času osamosvajanja, v poznejših letih pa je tovrstna praksa postala stalnica in je nenazadnje pripeljala do očitnih laži in načrtnega ropanja družbenega premoženja, katerega posledice plačujemo vsi državljani.

V knjigi opišem primer svoje sestre, ki si je devet let zaman prizadevala urediti posthumni status svojega moža. Ne levi ne desni ministri ji niso zagotovili tega papirja. Hodila je od vrat do vrat, čeprav so skoraj vsi vedeli, kdo ji je ubil moža. Potem je stopila pred TV in rekla, da ima tega dovolj, da se vedno pred volitvami obkladajo z njegovo smrtjo. Nato jo je v petek klical Kacin iz Bruslja, ki ga je Lovšin javno obtožil za Tonijevo smrt in v ponedeljek zjutraj je imela papir, da je po skoraj desetih letih lahko uredila invalidnino po umrlem možu. Le vikend časa so rabili, da so se dogovorili levi in desni, pa tri ministrstva, tudi obrambno, v strahu, da ne bi morda koga tožila. To je samo primer. Sicer pa vemo, da znajo levi in desni zelo lepo stopiti skupaj, ko gre za njihove skupne interese. Ti pa se tičejo zgolj kapitala in njihovega osebnega bogatstva in ne blaginje državljanov.



Knjigo **Skrito povelje** so v četrtek predstavili v Kopru.

Z avtorico Drago Potočnjak se je o njej pogovarjal novinar in pisatelj Dušan Jelinčič

